

To romaner om anoreksi

Dage uden sult er Delphine De Vigans debutroman, forfatteren bag den autofiktive bog *Alt må vige for natten*. Hovedpersonen Laure indlægges med svær anoreksi på et parisisk hospital, hvor hun møder de andre patienter på ernæringsafsnittet. Laure får erindringer om sin egen dysfunktionelle familie, sine veninder samt en svigefuld kæreste. I *Dage uden sult* er den mandlige læge det virksomme element i behandlingen. Laure har amourøse fantasier om doktor Brunel, fordi han *fangede hendes lille livsgnist i sidste øjeblik* (Vigan, p. 73) og til slut, ved udskrivelsen, viste hende den nødvendige tillid ved ikke at betvivle hendes vægtforøgelse. Laure skænker ham (til en vis grænse) sine kilo og håber på, at han aldrig glemmer lige netop hendes tilfælde.

I endnu en debutroman, *Sort galde* af forfatter Signe Maxen, ligger der ligeledes familiære problemer til grund for hovedpersonen Sigrids udvikling af anoreksi. Faderen får konstateret kræft og dør på tidspunktet for Sigrids studentereksamen. Sigrid har et problematisk forhold til sin mor, mens storesøsteren Fie udgør Sigrids faste støtte. Anden halvdel af romanen foregår under og efter Sigrids indlæggelse i psykiatrien. Midt i alt det skrøbelige øjnes konturerne af en mere hel person, som blandt andet via sin psykologbehandling får indsigt i sig selv og sine reaktioner.

Dette er kort fortalt de to handlingsforløb. Betragtet som fiktion, mangler romanerne saft og kraft. Historien om lav vægt, manglende spisning, tilbageholdt liv og hovedpersonernes sporadiske relationer til andre patienter er ikke medrivende læsning. Snarere bliver læseren ramt af gennemgribende afmagt. Man er alene med hovedpersonerne i deres hungersramte tilværelse, hvor *Alting handler om mig; oppe i mit hoved, der er kun plads til mig selv* (Maxen, p. 134).

Set som faglige cases, er der mere at komme efter. *Dage uden sult* leverer klart mindre fagligt materiale sammenlignet med *Sort galde*. Det er og bliver dog vigtigt at være fagligt opmærksom, hvis en behandlers køn kommer til at udgøre en barriere for sygdomserkendelse hos patienten. Desuden sættes der rammende ord på den følelse af *kapitulation*, det kan give at have *svigtet en hemmelig og vigtig sag ved at tage ti kilo på* (Vigan, p. 123). Dette synes én ud af flere mulige bevæggrunde hos anorektikere for at fastholde deres uhensigtsmæssige spiseadfærd.

Sort galde bidrager med interessante faglige pointer om anoreksiens både komplekse og samtidig simple natur – nævnt i flæng: Hovedpersonen konstaterer, at hvor der er mennesker, er der *noget med mad* (Maxen, p. 12). Hovedpersonen peger også på pubertetens udfordring i at rumme kontrasten imellem på den ene side det barnlige sind, på den anden side den gryende voksne krop (Maxen, p. 18). Romanen lægger op til, at sorg er en mulig udløsende faktor for anoreksi. For hvad er hovedpersonens største sorg – sin døde far eller sin levende mor (Maxen, p. 61), og skyldes forstyrrelsen mon, at hun *ruger over sine sorgobjekter og ikke vil tage afsked* (Maxen, p. 160)? Sidst, men ikke mindst at spiseforstyrrelsen kan handle om vanskeligheder med at sprogliggøre det pinefulde (Maxen, p. 116), hvorfor kroppen i stedet bliver talerøret for fx skamfølelser, indestængt vrede m.m.

Inden for godt en måned, i foråret 2017, udkom disse anoreksiromaner fra to forskellige danske skønlitterære forlag. Der er langt fra tale om de eneste 'selvdramaer' om indirekte selvskade og sårbare menneskers problemer med at føre et mere normalt liv blandt andre.

Indirekte selvskade udgør en logisk, men trist del af tidens individualisme. Karakteristisk for indirekte selvskade – og måske også for individualisme – er blandt andet, at andre mennesker bliver holdt på afstand: *Min afhængighed af sulten kan føles større end noget andet. Det er en besættelse, der erstatter alt. Også alt det jeg elsker; Unge mennesker... vil hellere være i fred med deres destruktive adfærd, end de vil være sammen med mennesker, der plejer at betyde noget for dem* (Maxen, p. 155). Kun i den institutionaliserede tilstand er det muligt at blive *tryk i det omsorgsrum, hvor tiden står stille, og forventningerne er få* (Maxen, p. 92).

Måske er sådanne bøger med til dels at afmystificere dét at have et yderst anstrengt forhold til egen krop, dels at ophæve tabuer. Det kan desværre også handle om, at det ekstreme og uhyggelige ved anoreksi har sin helt egen tiltrækningskraft og udstillingsværdi, og at den læser, der har sit på det tørre, kan få et tvivlsomt, velbehageligt gys ved at titte ind i det abnorme. Men hvad gør mon sådanne romaner attraktive for den almindelige læser uden fagprofessionel indsigt i spiseforstyrrelser?

Et foruroligende svar kan være, at det for den brede læserskare er blevet mere påtrængende end nogensinde før at forstå vanskeligheder med at regulere *egne følelser* midt i modernitetens forskellige krydspres. Det er universelt at skulle bruge kræfter på at regulere vanskelige følelser. I den moderne tilværelse er det ligeledes ret så udbredt at have en 'rem af huden' i form af irrationel følelsesregulering, kombineret fx med et for stort eller for lille kalorieindtag, overdrevet forbrug af alkohol, indtagelse af stoffer, overdreven motion, risikobetonet seksuel adfærd eller anden form for indirekte selvskade.

At der er almen interesse for at læse beretninger om anoreksi, kan muligvis sidestilles med den mere brede læserskares engagement i selvhjælpslitteratur. En del læsere har ganske enkelt brug for noget eller nogen at spejle sig selv i og måske hente inspiration hos – til lidelsens bekæmpelse eller eventuelt til dens vedligeholdelse.

Vigans hovedperson får at vide, at hun ikke behøver dø for at blive genfødt, og Maxen peger via sin jegerperson på den guldgrube, der findes i mennesker med psykiske lidelser. At sådanne romaner udgives, kan sidst, men ikke mindst være et tegn på, at mange læsere i stigende grad er optaget af at forstå andre mennesker, måske især dem, der har det ekstra svært. Hvis det er rigtigt – at der er en voksende interesse for andre menneskers psykiske problemer – er dette et håbefuldt udgangspunkt for menneskeligt samvær.

Af psykolog Irene Christiansen. Ansat i Dignity, Dansk Institut mod Tortur

Supplerende information

Bo Møhl har skrevet fagbogen *Selvskade. Psykologi og behandling* (Hans Reitzels Forlag, 2015). I indeværende anmeldelse er benyttet termen 'indirekte selvskade' i tråd med denne fagbogs overordnede afgrænsning: Indirekte selvskade er adfærd, hvor skaden består af en øget risiko for uintenderede langtidskonsekvenser. Indirekte selvskade kan fx være alkoholmisbrug, stofmisbrug, spiseforstyrrelse (over- eller underspisning), risikoadfærd (Møhl, p. 30).

